

İNANÇ TURİZMİ VE EYÜPSULTAN

Doç.Dr.Osman CİLÂCI

Antalya'da doğdu (1940). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu(1964). Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Konya Yüksek İslam Enstitüsü Dinler Tarihi Öğretim Üyeliğine tayin edildi (1970). Yurtdışında çeşitli ülkelerde çalışmalar yaptı.

A. Ü. İslami İlimler Fakültesi'nde Doktorasını tamamladı. Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Dinler Tarihi dersleri yanında idari görevlerde de bulundu (1970-76).

Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nün İlahiyat Fakültesine dönüştürülmesini müteakip kurucu Dekanlığa tayin edildi. Dekan Yardımcılığı (1982-83) ile İslam Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölümü Başkanlığı (1982-83) görevlerinde bulundu. Akademik yapılanma çerçevesinde, Dinler Tarihi Anabilim Dalı Yardımcı Doçentliği (1985)'ne tayin edildi.

Birçok Milli ve Milletlerarası kongre, sempozyum, seminer ve panelde tebliğ sundu. Çeşitli bilimsel dergilerde çalışmaları yayınlandı. Harran Üniversitesi Şanlıurfa İlahiyat Fakültesinde Dinler Tarihi dersleri verdi (1992). 1994'de Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı Yardımcı Doçentliği görevine başladı. 1996 tarihinde Dinler Tarihi Anabilim Dalında Doçent oldu. Halen Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim üyesidir.

Eyüb, şimdiki adı ve halk deyişiiyle Eyüpsultan, İstanbul'un en eski yerleşim merkezlerinden biridir; bu adı Türbe ve Cami'inden almıştır.

İstanbul'un hızlı gelişen bu şirin beldesi, Osmanlı döneminde saraylar ve köşklerle donanmış, mesirelikleri, oyuncakları, nakışlı eldivenleri, kaymak ve kebablarıyla ün kazanmıştır. Pierre Loti'nin adını taşıyan Ragıp Ağa'nın kurduğu (1880) meşhur kahvehane, hala yerli-yabancı herkesin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

XIX. yüzyıl ortalarından itibaren önemini yitirmeye başlayan Eyüpsultan, Haliç kıyı şeridi boyunca yoğunlaşan sanayi ile birlikte çarpık şehirleşmeye de sahne olmuştur.

Eyüpsultan'ı tekrar eski temiz haline döndürme gayretine İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce 1983 yılında başlanmıştır⁽¹⁾. "Müslüman imajı" kavramının yaşatılmasında Eyüpsultan'ın müstesna bir yeri vardır.

Eyüpsultan sur dışında kaldığı için Bizans Döneminde önemli bir yerleşim merkezi vasfını kazanmamıştır⁽²⁾.

Fetihten önce Bizans'ın dinî ve siyasî politikaları altında ezilen Ermeni, Süryani vb. topluluklar Fetih'ten sonra dinî kimliklerini korumuştur⁽³⁾.

Fetihten sonra Fatih Sultan II. Mehmet, Hz. Peygamber'in akrabası, Ensar'ın ilk Müslümanlarından ve onun sancaktarı olan Ebu Eyyub el-Ensârî'nin mezarı olarak bilinen yere önce bir türbe yaptırmış, sonra cami ve müstemilatı ile bu mekân mamur hale getirilmiştir.

Zamanla külliye halini alan Fatih Sultan II. Mehmed'in başlattığı bu yapılaşma hareketi, kısa sürede büyük bir Müslüman mahallesi görünümünü kazanmıştır. Bir bakıma Eyüp'ün dini merkez halini almasının başlangıcını bu tarihlere kadar götürmek mümkündür. Belde böyle bir merkez olma görevini günümüze kadar artırarak devam ettirmiştir. Bu bağlamda, her hali ve bütün varlığı ile Eyüpsultan'ın evrensel barışa büyük katkılar sağladığı rahatlıkla ifade edilebilir.

Eyüp en parlak günlerini Lâle Devri'nde yaşamıştır. Haliç kıyıları boyunca serpiştiril-

Resim 1; Naile Akıncı-1954 S.81 Ocak 2001 İstanbul

miş bina ve bahçeleriyle Eyüpsultan bu dönemde İstanbul'un en gözde mekânlarından biri olma özelliğini kazanmıştır.

Eyüp, II. Mahmud'un kurdurduğu Rami Kışlası'yla yeni bir yapılanmaya sahne olmuştur. Bunu 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra tesis edilen Hamidiye Köyü takip etmiş, XIX. yüzyılda Haliç kıyısı boyunca inşa edilen fabrikalarla kirlenme başlamıştır. Eyüp esas felaketi, 1939 yılında Prost Plânı'na dayanılarak kurulmuş olan fabrika, tersane ve işyerleri atıklarının Haliç'i doldurması üzerine gün yüzüne çıkınca yaşamıştır.

Eyüpsultan'ın gelişmesinde önemli rol oynayan faktörlerden biri, İstanbul Belediyesi'ne ait bir şube iken 1984 yılında İstanbul Büyükşehir'e bağlı ilçe belediyesi statüsüne kavuşmuş olmasıdır⁽⁴⁾.

Kara, deniz ve hava sektörlerindeki gelişmelerle her geçen gün yeni atılımlar ger-

(1) Büyük Larousse, İstanbul, 1986, VII, 3934.

(2) Bilgi için bkz. Fuad Köprülü, Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri, İstanbul, 1981.

(3) Mesrob Mutafyan, Türkiye Ermeni Patriği, (Uluslararası Hoşgörü Kongresi, Bildiriler, Antalya, 1995, s. 123).

(4) Ana Britannica, İstanbul, 1987, VIII, 410.

Resim 2; Eyüp ve Eyüpsultan Külliyesi, 2001 (Eyüp Belediye arşivinden)

(5) Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, İşte Türkiye, Ankara, 1998, s.321.

(6) Orhan Atalay, Doğu-Batı Kaynaklarında Birlikte Yaşama, İstanbul, 1999, s. 19.

(7) Bilgi için bkz. Levent Öztürk, İslam Toplumunda Birarada Yaşama Tecrübesi, İstanbul, 1995; Mehmet Şeker, Anadolu'da Birarada Yaşama Tecrübesi, Ankara, 2002.

(8) Bkz. Rum, 30.

(9) Bkz. Bakara, 62; Maide, 69.

(10) Hz.İbrahim'in ateşe atıldığı Şanlıurfa'da, dünyanın çeşitli dinlerine mensup insanların katılımıyla 14-17 Nisan 2000 tarihleri arasında düzenlenen, Diyalogta Bir Sembol ve Birlik Bağı Hz.İbrahim Sempozyumu, Türkiye'nin ortak payda misyonunu en iyi şekilde yerine getirdiğini göstermiştir.

(11) Mehmet S.Aydın, Hz.İbrahim'in İzinde, İstanbul, 2001, s. 10.

(12) Tirmizi, Menâkıb 59; İbn Asâkir, Tarihu Dimeşk, II, 195.

çeken turizm, son yıllarda, zaten mevcut olan İnanç Turizmi'ne de büyük ivme kazandırmıştır.

Bilindiği üzere dünyanın birçok ülkesinde, orada halen yaşamakta olan veya vaktiyle o beldede hayatlarını sürdürmüş insanlarca kutsal sayılan mekânlar vardır. Türü ne olursa olsun, hitabettiği fenomen ne ile ilgili bulunursa bulunsun, sözü edilen bu mekânlar daima ziyaretçi akımlarına uğramıştır. Bu tür mekânların medeniyetlerin buluşmasında önemli roller üstlendiği de bilinen bir gerçektir.

Yüzyılımızda, İnanç Turizmi'ni organize bir şekilde yeniden gündeme getiren önemli olay, Hz.İsa'nın ikibininci doğum yıldönümü olmuştur. Miladî sene hesabıyla da aynı yıla denk gelen bu etkinlik için Hristiyan dünyası 1995'li yıllardan itibaren hummalı bir çalışma içerisine girmiştir⁽⁵⁾.

Dini, ırkı, rengi milliyeti ayrı olan her insan kimlik arayışına girdiğinde, bu unsurlarda farklılık gördüğü ölçüde karşındakini "öteki" olarak nitelendirmektedir⁽⁶⁾. İşte bu şekilde bir "öteki nitelendirme" sun'u vâkiasını asgari düzeye indiren en büyük faktör dinlerarası diyalog ve hoşgörü atmosferidir. "Dillerinizin ve renklerinizin farklılığı O'nun ayetlerindedir" mealindeki Kur'an açıklamasının hikmeti biraz da bu vâkiada aranmalıdır.

İslam açısından bu problemin çözülmüş bulunduğu kesin gözüyle bakılabilir. Çünkü tarih boyunca İslam, dünyanın hangi coğrafyasında olursa olsun, gerek fert, gerek toplum bazında birarada yaşamın

teorik ve pratiğini en güzel şekilde sergilemiştir⁽⁷⁾.

Burada bir noktaya daha açıklık getirerek, Hristiyanlığın "Kilise dışında kurtuluş yoktur" tarzındaki entegrizminin, Yahudiliğin etno-sentrizminin ve Hinduizm'deki kast sisteminin aksine İslam'ın, Allah'a ve âhiret gününe imanla salih emel işleyenlere kurtuluş müjdelediğini vurgulamak lâzımdır. Yine İslam Allah'ın yaratışında değişme olmadığını özellikle belirtmiştir⁽⁸⁾. Bundan da öte Kur'an gayr-i müslimlere kendi dinleri muhafaza hususunda ısrarcı oldukları takdirde de sapıklık içinde kalmayacaklarını⁽⁹⁾ açıklamıştır.

Dinlerarası diyalog ve hoşgörü ortamının neşv-ü nema bulmasında Ceddü'l-Enbiya⁽¹⁰⁾ olan Hz.İbrahim'in üç büyük din, üç büyük medeniyetin ortak kaynağının bu ülke topraklarında bulunması bize şans verecek bu misyonun sahibi kılmaktadır⁽¹¹⁾.

Dinlerarası diyalogun adı çok iyi konulmalıdır. Son derece önemli bir hadise olan bu faaliyetin, çeşitli dinlere mensup yetkili kişilerin dürüst ve samimi bir şekilde birbirlerini anlamaya çalışmak ve asgari müştereklerde birleşmek anlamına geldiği özellikle vurgulanmalıdır.

Kültür tarihimizde çok önemli bir yeri olan İstanbul'un aynı önemi paylaşan Eyüp'ü hakkında yapılacak tespitlerin tarihî ağırlık yanında, özellikle sahip olduğu manevî miraslar açısından da ele alınması gerekmektedir.

Hadis kaynakları Ebu Eyyüb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî hakkında şu hadis-i şerifi nakleder: "Ashabımın her biri vefat ettiği belde halkı için kıyamet günü önder ve nur olarak diriltilecektir"⁽¹²⁾.

Eyüp'ün maddî ve manevî tarihini bu hadis-i şerifin manalandırdığı maneviyat iklimine dayanarak açıklamaya çalışan ilim adamları haksız değildir; çünkü Hz.Eyüb el-Ensârî, Fetih heyecanı ve Rasulullah'ın müjdesine lâyık olmak için günlerce uzaklıktaki çöllerden koşup geldiği İstanbul surları önünde şehit düşmüş ve kendi adıyla anılan Eyüp'e damgasını vurmuş bulunmaktadır. İşte bu açıdan Eyüpsultan Arap dünyası için özel bir anlam ifade etmekte ve

Resim 3; Sultan Reşat ve Kılıç Kuşanma Merasimi, (Eyüp Belediye arşivinden)

Fetih meş'alesinin simgesi sayılmaktadır. Buradaki Türbe, Cami ve Külliye onun manevî varlığını mücessen hale getirmiştir. Bu bağlamda, Ebu Eyyub el-Ensârî'yi İstanbul'un fethine sevkeden iman cevherinin iyi anlaşılması ve değerlendirilmesine bugün her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır⁽¹³⁾.

Resim 4; Eyüp Mezarlığı, Piyer Loti Tepesi, Kartpostal (Eyüp Belediye arşivinden)

Kabri Fetih'ten önce de bilinen Ebu Eyyüb, Hristiyanlar tarafından da ziyaret edilme bahtiyarlığına ermiş yüce bir şahsiyettir⁽¹⁴⁾. Özellikle kuraklık dönemlerinde, yağmur yağmasına vesile olması için onun mezarında, Müslümanlarla birlikte diğer din mensuplarının da duaya iştirakleri câlib-i dikkat bir hadisedir. Bundan dolayıdır ki o, günümüzde de tarih, kültür ve çevre mirasları açısından her geçen gün artan bir ilgi ve zenginlikle hayatını sürdürmektedir.

Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin burada medfun bulunması, buraya bir kutsiyet kazandırmıştır. Yurt içinden ve yurt dışından insanların Eyüp'e gelmeleri Türbeyi ziyaret içindir. Türbe'nin burada bulunması ise bu yörenin katıksız bir İslam beldesi olduğuna şahitlik etmektedir.

O, uzun Arapça künyesi yerine Türk milletinin gönlünde ve dilinde Eyüpsultan olarak tek bir isim halinde telaffuz edilmektedir. Terminolojimizde sultan "gönülleri aydınlatan, ışık veren, milletlerin maddi ihtiyaçlarını temin ettiği kadar manevi ihtiyaçlarına da kıymet veren, emirlere, padişahlara, halifelere uygun görülen bir sıfattır"⁽¹⁶⁾.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Eyüpsultan terimi özel bir isimdir; bu ilçeye özgü bir alemdir. İlçe Belediye Meclisinin 1995, I/3 sayılı kararında derpiş eylediği "Eyüpsultan" isminin bir an evvel benimsenerek süratle hayata geçirilmesine işte bundan dolayı zaruret vardır. Mihmandâr-ı Rasûl (misafir kabul eden, misafirin konuştuğu evin

sahibi) ünvanı Türk milletinin ona lâyük gördüğü bir başka tesmiyedir.

Müslüman bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti⁽¹⁶⁾ ekalliyetlere mensup gayri-müslim teb'aya, her türlü kişilik hak ve hürriyetleri yanında özellikle din ve ticaret yapma hürriyeti de vermiştir⁽¹⁷⁾. Nitekim daha Fetih'in ikinci günü yayınlanan, "saklananların hiçbir şeyden korkmadan ortaya çıkmaları, kaçanların geri gelmeleri, mal, ırz, din ve mezhep hürriyetleri Türk kanunları teminatı altındadır" fermanı, Fatih Sultan II. Mehmed'in ne kadar geniş bir hürriyet anlayışına sahip olduğunu göstermesi bakımından önemli bir tarihî vesika niteliğini taşımaktadır⁽¹⁸⁾.

Fatih Sultan II Mehmed'in gayri-müslim halka özel bir değer verdiği Rum, Ortodoks Patriği Gennadios Svholarios'tan inanç umdelerini bildiren 20 maddelik Gen-

(13) İbnu'l-Esir, el-Kâmil, III, 459; Kazvini, Âsârü'l-ibâd, Beyrut, trz. s. 606; Nurretin Topçu, Büyük Fetih, İstanbul, 1962.

(14) Eyüp'te gayri-müslimlerden bir topluluğun yaşadığı, özellikle fırıncılık mesleği ile iştigal ettikleri bilinmektedir.

(15) M.Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1946, III, 76.

(16) Ahmet Akgündüz, Osmanlı Kanunnameleri, İstanbul, 1984, I, 27.

(17) Zuhuri Danışman, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, İstanbul, 1965, II, 98.

(18) Bkz.Hüseyin Batuhan, Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi, İstanbul, 1959.

Resim 5; Sultan Reşat, Bostan İskeleyi (Eyüp Belediye arşivinden)

Resim 6; Eyüp Mezarlığı, Piyer Loti tepesi kartpostal- (Eyüp Beledîye arşivinden)

Resim 7; Eyüp Mezarlığı (İstanbul M.Halit Bayrı, İstanbul-1951)

(19) Kendilerini daima şer'i şerife bağlı gören Osmanlı idarecileri bu anlayıştan hareketle azınlıklara mensup gayr-i müslimlere hiçbir zaman tahakkümde bulunmamışlardır; bu anlayış, bizzat İslam'dan kaynaklanan dini müsamaha ve hoşgörüyü dayanmaktadır. Nitekim, Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlara kendi hukuklarını uygulama imkânı sağlayan Medine Vesikası böyle bir anlayışı âmir bulunmaktadır.

(20) Geniş bilgi için bkz. M.Süreyya Şahin, Fener Patrikhanesi ve Türkiye, İstanbul, 1970.

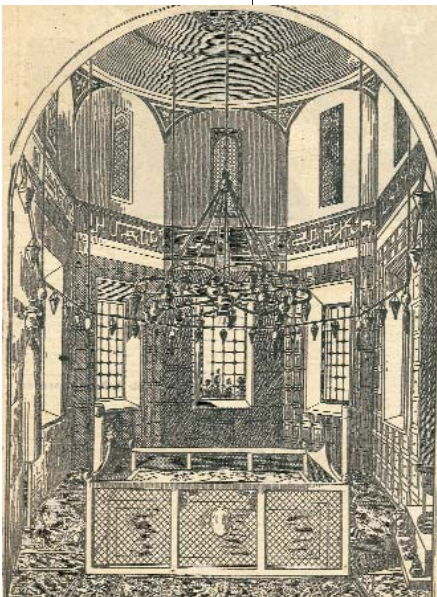
(21) Geniş bilgi için bkz. Osman Turan, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi, İstanbul, 1978; Mükrimin Halil Yınanç, Anadolu'nun Fethi, İstanbul, 1944.

(22) D.Mehmet Doğan, Büyük Fetih ve Eyüp Sultan, (Eyüpsultan Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 2000, s. 30).

(23) M.Mermi Haskan, Eyüpsultan Tarihi, İstanbul, 1966, s. 75; H.Cemal Ögüt, Eyüp Sultan, İstanbul, 1998, s. 46.

(24) Hiçbir yerde benzeri olmayan ve yardım yapanla, yardım alanın birbirini görmediği Sadaka Taşı'nın Eyüp'te bulunduğunu özellikle belirtmeliyiz.

Resim 8; Eyüpsultan Türbesi iç mekan, (Asırlar boyunca İstanbul, Haluk Y. Şehsuvaroğlu s 118)

nadios İtikadnamesi'ni yazılı bir metin olarak istediği bilinmektedir. Yine Fatih'in fethi takipeden yıllarda gayr-i müslimlere ekstradan bir takım hak ve hürriyetler bahsettiğini tarihi vesikalar zikretmektedir⁽¹⁹⁾. Bu bağlamda Osmanlı, cami, havra ve kiliseyi bir arada yaşatan kültür atmosferini kurmuş ve insanlığa hediye etmiş ender ülkelerden biridir⁽²⁰⁾.

İrklar, dinler, diller ve renkler mozağini sinesinde barındıran Osmanlı Devleti, kendi dışında bütün insanlara özel haklarını seçme hakkını vererek çok hukukluluğu en güzel şekilde kompoze etmiştir. Bu bağlamda, Fatih Sultan II. Mehmed'in Fermanı'nı bir Barış ve Hoşgörü Beyannamesi olarak algılamak hiç mübalağalı bir yorum değildir⁽²¹⁾. Bu bakımdan dünya çapında bir hadise olan ve Yeniçağ'ın başlangıcını teşkil eden İstanbul'un Fethi'nin, siyasî, iktisadî ve askerî açılardan izahını yapmaya çalışan tarihçiler burada Fatih Sultan II. Mehmed'in dehasına ve insancıl anlayışına hayranlıklarını gizleyememişlerdir.

İstanbul'un fethi için gelmiş ve bu topraklarda şehit düşmüş sahabe kabirlerinin her biri bir semti fethetmiş, bir kale burcu gibi günümüze kadar ulaşmıştır. Nitekim Ebu Eyyüb el-Ensârî de, İstanbul'a bir fethin tohumu gibi düşmüştür. Buraya gömülen bir beden değil mesajdır. Mesajı taşıyan da bizatihi mesajın kendisi olmuştur⁽²²⁾. Fethin mânevi mimarlarının adlarının (Akşemsed-

din, Akbıyık, Zeyrek) birer semtte yaşatılma geleneği, bu şehrin manevî bekçilerinin de bulunduğunu hatırlatmaktadır⁽²³⁾. Zaten çok önemli bir hadise olan Fetih sırrının Eyüb'ten başlamasını tesadüflere bağlayarak açıklamak da mümkün değildir.

İsim açısından Eyüpsultan, içtimâi anlamda hoşgörü, kaynaşma, birleşme ve iletişimin ortak paydası olarak algılanmaktadır. Bütün dinlere hitabeden âsude konumuyla İstanbul'un bu şirin beldesi İnanç ve Kültür Turizmi'nde önemli bir köşetaşı durumundadır. Daha açık ifade etmek gerekirse İnanç Turizmi deyimi, ilgili sektöründe telaffuz edilmezden çok önceki yıllarda Eyüpsultan, her türlü reklâmdan uzak bir şekilde, sessiz-sedasız bu misyonunu yetine getiriyordu.

Bir diğer açıdan Eyüb, Osmanlı tarih literatüründe "havass-ı refia" (elitlerin yaşadığı semt) olarak isim yapmış bir yurt köşemizdir. Bu tür bir tesmiye de Eyüpsultan'a ayrı bir özellik atfedilmesini sağlamaktadır.

İslâm'la yoğrulan problemlerini İslam Hukuku çerçevesinde çözüme kavuşturan bir toplum olması açısından Osmanlı cemiyeti nasıl önem arz ediyorsa, ona Eyüb'ten bakmak da ayrı bir önem arz etmektedir⁽²⁴⁾. Bundan dolayı Eyüpsultan'da uygulanacak çevre düzenlemelerinin Cami, Türbe ve Külliye üçgeni baz alınarak yapılması ve buranın mânevî atmosferinin korunması gerekir. Nitekim, İstanbul'un ilk ciddi imar faaliyetini başlatan ve bunu büyük ölçüde başaran devrin başvekili merhum Adnan Menderes(1950-60)'in Eyüb'ün manevî dokusunu ön plâna çıkaran bir anlayışla imar faaliyetlerine giriştiği çok iyi bilinmektedir.

Osmanlı taş işçiliğinin en güzel örneklerini Eyüp'teki tarihi yapı ve mezar taşlarında çok çeşitli örnekleriyle görmek mümkündür.

Eyüpsultan Türbesi'ni ziyarete gelenlerin Eyüb Camii'nden başka Mimar Sinan'ın inşa ettiği Zal Mehmet Paşa Külliyesi ile, Sokollu Mehmet Paşa, Mihrişah Valide Sultan ve Şah Sultan Külliyelerini, Siyavuş Paşa ve Mimar Kemalettin (1911-12)'in yaptığı V. Mehmed (Reşad) Türbelerini görmeleri mümkündür.

İnanç Turizmi deyimi, dünyada olduğu gibi ülkemizde de oldukça yeni bir terimdir. Bu kavramla, genel turizm sektöründeki özel bir alanın kastedildiği anlaşılabilir. Beraber, böyle bir potansiyele sahip olan ülkelerin bu tarihî miraslarını dünyaya açmak için yarış içerisinde oldukları da bilinen bir gerçektir.

Nüfusunun %99'u Müslüman olan Türkiye bu manada, çok zengin ve çok çeşitli potansiyele sahip bulunmaktadır. Ülkemizde, tarih öncesi de dahil olmak üzere hemen bütün dinlere ait bakiyeler bulmak mümkündür. Bu bakımdan da Türkiye dinî ve kültürel inanç turizminin çok zengin malzemelerini gerek açık, gerek kapalı alanlarda koruma altında bulunduran bir ülkedir.

İnanç ve Kültür Turizmi ile Dinlerarası Diyalog ve Hoşgörü başlıkları, kelimeler itibariyle birbirinden ayrı ve farklı görünseler bile, konjonktürel olarak düşünüldüğünde âdeta aynı mananın müteradifi gibi algılanmaktadır. Bu tebliğde, zaten Müslüman

Resim 9; Sultan Reşat, Cuma Selamlığı, Kartpostal (Eyüp Belediye Arşivinden)

Türkün asırlardır ruhuna yerleşmiş ve hayatına girmiş bu kavramlar aynı mana ekseninde incelenmiştir. Bu bağlamda mesele değerlendirildiğinde Eyüp'ün özel ve müstesna konumu daha belirgin vaziyette şekillenmiş olmaktadır.

Eyüp, son yılların revaçta olan söylemi ile İnanç ve Kültür Turizmi'ndeki yerini, bir bütün halinde yapılanmak suretiyle bir an önce almalıdır. Başta sayın başkan olmak üzere Eyüp için çalışanlarının bu yoldaki gayretleri şükranla izlenmektedir. Anadolu insanının zihin ve kalbinde Eyüpsultan'ın ayrı bir yeri ve önemi vardır. Anadolu'nun ücra bir köşesinden kilometrelerce yol kat ederek sadece Türbe'yi ziyaret etmek ve Cami'inde bir vakit namazı kılmak için buraya gelenlerin bulunduğu herkesin bildiği bir gerçektir. Küreselleşmenin getirdiği yeni imkânlarla Eyüpsultan'ı dünyanın gözde beldelerden biri haline getirmek hiç de zor olmayacaktır.

Resim 10; Ramazan gecelerinden birinde Eyüpsultan meydanı (Eyüp Belediye Arşivinden)

